

Ziliz – Idős kocsányos tölgy

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

I. A TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERVET MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ

1. ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK

1.1. Összefoglaló adatok

- Azonosító név:
- Védett Természeti Területek Törzskönyve törzskönyvi száma: 4/9/TE/60
- Védetté nyilvánító jogszabály száma: 856/1960 OTT határozat, XIV/2009 12.17. ÖNK. rendelet
- Nemzetközi egyezmény hatálya:-
- Terület: 1000 m²
- Érintett megye: Borsod-Abaúj-Zemplén megye
- Érintett település: Ziliz
- A dendrológiai érték EOY koordinátái: 779883-324205
- Tengerszint feletti magasság: 173,5
- A területet lefedő 1:10 000-es EOY-térkép szelvény-azonosítója: 98-332
- Illetékes természetvédelmi hatóság: Ziliz község jegyzője
- Jogszabályban megjelölt természetvédelmi kezelő: Ziliz Község Önkormányzata (XIV/2009 12.17. ÖNK. rendelet)

1.2. A védelem rendeltetése

Dendrológiai értéket jelentő fa megőrzése a jelen- és az utókor számára. A famatuzsálem megőrzése a természeti értékek megismerésére irányuló túrizmust és az oktatást szolgálja.

1.3. A védett érték jogi helyzete

- Helyi jelentőségű természeti emlék.

1.4. A terület elhelyezkedése, határai

ország: Magyar Köztársaság
megye: Borsod-Abaúj-Zemplén
községhatár: Ziliz
helyrajzi szám: 036/43
területe: 1000 m²
EOY koordinátái: 779883-324205, (WGS:N48°14'52"-E20°47'48")

1.5. Tulajdonviszonyok, kezelői-használati jogok

- Érintett földrészlet: HRSZ: 036/43
- Érintett erdőrészletek:-
- Tulajdonos: A fa körüli mezőgazdasági területnek több tulajdonosa van. Jelenleg a területet Tóth Bálint (Edelény) műveli 15 éves haszonbérletben.
- Erdőgazdálkodó:-

- Vadgazdálkodó: **Boldva és Környéke Földtulajdonosi Közösség**

1.6. A területre vonatkozó tervezési és egyéb előírások

Vízgazdálkodási terv:-

Vadgazdálkodási üzemterv:

A területet a 2017 febr. 28.-ig jóváhagyott 05-654810-1-3-0 nyilvántartási számú vadgazdálkodási üzemterv érinti.

Halászati előírás:-

Erdőgazdálkodási üzemterv:-

1.7. A természetvédelmi kezelés szervezete és infrastruktúrája

- A természetvédelmi kezelési terv készítői: Barati Sándor - Zöld Akció Egyesület
Hudák Katalin - Ökológiai Intézet Alapítvány

2. LEÍRÁS

2.1. Fizikai jellemzők

2.1.1. Klimatikus viszonyok

A védett fa élőhelye a Nyugati-Cserehát kistáj NY-i területén található az Erdő-alja dűlőben. A területről meteorológiai adataink nem állnak rendelkezésre, klimatikus viszonyait a Nyugati Cserehát kistáj éghajlati jellemzőinek alapján tudjuk bemutatni.¹

A terület éghajlata mérsékeltén hűvös, mérsékeltén száraz éghajlati típushoz tartozik. A kistáj területének északi és déli részei közötti hőmérsékletkülönbség 0,5 °C körül van.

Az évi középhőmérséklet 8,8-9,1 °C, a vegetációs időszak átlaghőmérséklete 15,5-15,9 °C. A fagymentes időszak rövid, ápr. 25 és okt. 08. közé esik. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek átlaga 32,4-33,4 °C. A leghidegebb téli napok minimumainak átlaga, -19,0 °C körüli érték, amely jelzi azt, hogy a területen fagyzugokra jellemző hőmérsékleti állapotok alakulhatnak ki.

A csapadék mennyisége a déli területeken 580-600 mm. A nyári félévben a csapadék mennyisége 380-400 mm. A területen az átlagos hóvastagság 18 cm.

A területen az északias szelek az uralkodóak.

A szélsőségesen erős szelek eddig elkerülték a területet, de zivatarok környezetében az utóbbi évek megfigyelései szerint megjelentek a heves erősségű szelek, melyek nemcsak az épületek állagát, hanem a növényzetet is veszélyeztethetik.

A globális trendeknek megfelelően várhatóan a nyári időszak átlag-hőmérsékleteinek emelkedésével kell számolni, mely a kánikulai napok mennyiségének növekedését is jelenti. A téli időszak enyhülése is látszik, de itt a tendenciák nem olyan egyértelműek. A téli időszak inkább a szélsőségekre hajlik. Jelen vannak a kemény hidegek és az enyhe telű évek is. A hőmérséklet várható növekedésével kapcsolatban érdemes a csapadékviszonyok alakulására is figyelni, ugyanis a szélsőséges csapadékmennyiségek veszélye is emelkedik, főként május, június hónapokban. A talaj nedvességtartalma azonban - a hirtelen felszíni lefolyás és nyári erős párolgás miatt - számottevő mértékben nem tud gyarapodni. Mindez a növényzet számára meghatározó környezeti tényező.

¹ Marosi S.-Somogyi S.szerk. (1990) Magyarország Kistájainak katasztere II.

2.1.2. Hidrológiai viszonyok

A védett fa élőhelye a Bódvába torkolló Ziliz-patak vízgyűjtőjén található. A vízfolyásról vízmérce adatok nincsenek. A patak az év nagy részében csak kevés vizet szállít, de a nyári záporok idején hirtelen árad. (2010 máj. 14-15.)

2.1.3. Geomorfológia

A kistáj 122-340 m tszf. átlagmagasságú, északról dél felé lejtő önálló dombság. Felszínének közel 90%-a közepes-alacsony magasságú dombhátaból és lejtőkből áll.

A fa élőhelyének szűkebb környezetét a 222 m magasságú ÉK-DNY csapásirányú Kuczó-erdő dombháta jelenti, amely egyben a Ziliz-patak és az Ördög-patak vízválasztója. A fa ennek a domboldalnak 173 m magasságú NY-i domblábi területén él.

2.1.4. Geológiai adottságok

A felszín 40%-át pannóniai homok, márga, kavics, közel 50%-át pleisztocén lejtőagyag fedi.

2.1.5. Talajtakaró

A védett fa élőhelyét csernozjom barna erdőtalaj jellemzi.

2.2. Biológiai jellemzők

A kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.)

Elterjedése: Hazánkban mindenfelé gyakori, de elsősorban a síkvidéki tölgyesekben dominál. Így különösen az ártéri tölgy-szil-köris-ligetekben, ahol a legértékesebb minőségű és legtöbb fát adja; a gyöngyvirágos és pusztai tölgyesekben; a talajvíz közeli gyertyános tölgyesekben.

Termőhelyi igénye: Növekedése a domb- és síkvidéki, 30%-nál nem meredekebb lejtőkön a legkedvezőbb, az ásványi anyagokkal ellátott mély rétegű, agyagos vagy vályogos, nem kiszáradó barna erdőtalajokon. A hosszantartó szárazságot jól tűri. A talaj időnkénti erős átnedvesedése a talajvíztől nem gátolja a növekedését. Hideg iránt sem érzékeny, de a nagyon erős téli hidegek törzsén fagyrepedéseket okoznak. A kései fagyok miatt gyakran szenved, mert korán fakad. Legjobban az ártereken növekszik, mert ott a megismétlődő áradások állandóan új tápanyagokkal gazdagítják a talaját.

Alakja: Hazánkban csak 30 és 35 m közötti példányok ismertek, de kivételes körülmények között elérheti a 60 m magasságot is. A szabad állású fa rövid törzset és földig boruló hatalmas félgömb alakú koronát fejleszt. Gyakran már a talaj színe fölött számos ága fejlődik, ami miatt a fa „két szintes”-nek látszik, ha csak az alsó ágakat el nem távolítják. Zárt állásban hosszú hengeres törzset képez, de a törzs rendszerint nem követhető a csúcsig.

Gyökérzet: Erőtéljes 18-20 m mélyen is megkeresi a talajvizet. Ennek köszönheti nagy szárazságtűrését és ez magyarázza azt is, hogy a fa igen jól állja a viharokat.

Kérge: Fiatalon sima, a fa öregedésével hosszanti irányban egyre mélyebben repedezetté válik. A fiatalon szürkés kéreg idősebb korban a kiemelkedő kemény ormok felületén sötétbarna, a repedések mélyén világosbarna lesz. Kérge kézzel nem morzsolható, jóval vastagabb, mint a kocsánytalantölgyé.

Lombzat: A fiatal hajtások csúcsán, váltakozó állású csomókba tömörülve fejlődnek a 6-16 cm hosszú igen rövid nyelű lomblevelek. A lomblevelek karéjosak. A levéllemez mindkét felén 4-5

lekerekített szabálytalan alakú ép szélű karójuk van. A levél színoldala fényes sötétzöld, kopasz, fonákja kékeszöld, ritkán kissé szőrös.

Virágai: Májusban a levelekkel együtt jelennek meg az előző évi hajtásokon csüngő 2-5 cm hosszú sárgászöld, keskeny porzós barkák. Minden virág 6-10 (többnyire 8) porzóból áll. Ezek fölött már az új hajtásokon néhány lomblevél, majd a termős virágzatok következnek.

Termése: Hosszú kocsányon lógó, pikkelyes, rücskös kupacsban ülő makk. Szabad állásban már 20. zárt állásban csak 50-60 év után terem.

Növekedése: A makk 4-5 hét alatt csirázik. Először erőteljes karógyökeret fejleszt, és csak ezután nőnek ki a föld felszínén ötösével álló, eleinte kerekded, alig karéjos levelei. Sziklevelei a talajban maradnak. A kikelt csemeték igen lassan, csak az állomány záródása után, 15-20 éves korban kezdenek gyorsabban növekedni. 70-80 éves korban magassági növekedése visszaesik, 100-200 éves korban leáll, de erőteljes vastagsági növekedését még sokáig megtartja. Több száz évig él.

Felhasználása: Különösen fiatal héjkérgében és gesztesedett fájában sok a csersav. Fája ezért vízzel szemben nagyon ellenálló.

Károsítói: A korai fagyok a másodhajtásokat, a kései fagyok a virágokat teszik tönkre. A téli nagy fagyok a törzsön fagyrepedéseket okoznak. A fiatal csemetéken és sarjállományokon gyakori a lisztharmit. Csemetekertekben és fiatal erdősítésekben a cserebogár és a drótféreg károsít. Idősebb törzsekben a farontó taplók, a sárga fagyöngy, majd ezek nyomán a hőscincér is jelentős károkat okoz. Gyakori kárt okoznak a gubacsdarazsak a levélen, hajtáson és a termésen képzett száraz, illetve zsíros gubacsokkal. A lepkék közül a gyapjas és a búcsújáró pille is károsítja. Sekélyebb talajokon, túlgyérített állományokban ellepik a fattyúhajtások, és gyakori a csúcsszáradás.

A zilizi idős kocsányos tölgy kezelési terv szempontjából lényeges tulajdonságai

Méretek:

Törzskerület: 130 cm magasságban 613 cm. (2010)

Magasság: A lombkoronát képző megmaradt ágak magassága 12 m. (Az 1980-ban készült felvétel alapján a fa eredeti magassága 30 métert meghaladta.)

Korona átmérője: A megmaradt ágak képezte lombkorona átmérője 10 m.

Ágszerkezet:

A fa ágszerkezetét a felvétel állapotában két megmaradt ÉNY-DK irányban álló méretes ág képezi. A kisebb ÉNY-i elágazás 450-500 cm hosszú törzsközei elágazásában kerülete 50 cm. A nagyobb DK-felé irányuló ág 700 cm hosszú, törzsközei elágazásában kerülete 40 cm.

DNY-i irányban 900 cm magasságban 200 cm hosszú elhalt ágmaradvány látható, amely a leszakadt elágazás kihasadt maradványa.

10 m magasságban DK-i irányú felfelé nőtt ágmaradvány a leszakadt elágazás kihasadt maradványa.

Koronaforma:

A fát ért villámcsapás következtében a koronaforma már nem mutatja a fajra jellemző alakot. A fa alatti leszakadt ágak azonban nagyjából abban a helyzetben fekszenek, ahogy a villámcsapás előtt a koronában elhelyezkedtek. Ennek alapján becsülni lehet a korona korábbi méreteit. A lombkorona korábbi átmérője a lehullott ágak méretei és elhelyezkedése alapján 30-50 m között lehetett.

A leszakadt ágak törzselágazáshoz közeli kerülete, és feltételezett korábbi lombkoronabeli irányuk:

DNY	200 cm
DK	210 cm
ÉK	200 cm
ÉK	205 cm

Lombozat:

A fa megmaradt két ágán a lombozat egészséges. A két elágazás képezte lombozatban lévő elszáradt ágak aránya 15-20%.

Sérülések:

A fa sérülései a fát ért több villámcsapásra utalnak. A helyiek elmondása szerint a fát villámcsapás, érte, aminek következtében a fa kigyulladt, és ágszerkezetének döntő része leszakadt. (A Dendrománia adatbázis fára vonatkozó adatlapja egy 2003-as datálású fényképfelvételt közöl. E szerint a fa már 2003-ban is csak a jelenlegi két megmaradt ágával rendelkezett. Tehát a fát jelentősen károsító villámcsapás 2003-ban vagy előtte következhetett be. Mindezeket azért említjük, mert a faluban más-más időpontokra emlékeznek a helyi lakosok.)

A törzs üreges, kiégett.

A törzs kérge az É-i oldalon a megmaradt törzscsonk tetejéig a törzs alapi részétől 20-30 cm szélességben hiányzik. A törzscsonk tetején a kéreghiányos terület 150 cm hosszan üszkös. A kéreghiányos terület mellett az égésnyomok kiterjednek a törzs kéreggel fedett részeire is.

A törzs ÉNY-i oldalán a törzs alapi részétől 150 cm magasságig 20-30 cm-es szélességben a kéreg hiányzik. Itt a kéreghiányos terület mellett és fölött a kéreg elvált a törzstől és korhad, az alatta lévő törzsrészek is korhadnak.

A törzs NY-ÉNY-i oldalán 3 m magasságban letört ág helyén 70 cm átmérőjű kiégett üreg. 3,80 m magasságban 30cm átmérőjű kiégett üreg látható.

A letört törzs felfelé nyitott, 80-100cm átmérőjű üreggel.

A törzs DK-i oldalán 3 m magasságban lefelé és felfelé irányuló elszenesedett üregek nyílnak.

A törzs DK oldalán 9 m magasságban 3db elszenesedett üreg nyílása látható.

A törzs DK-i oldalán az elszenesedett üreg alatt 90 cm szélességben a kéreg hiányzik egészen a törzs alapjáig.

A leszakadt ágak helyén kialakult és kiégett üregek az üreges kiégett törzsben folytatódnak.

Az üreges törzs nagymértékben veszélyezteti a megmaradt ágak stabilitását, bár ezek egyike sem olyan méretes, mint azok, amelyek korábban leszakadtak. A törzs korhadása a kéreghiányos területek közelében megindult, erre utal, hogy itt nagyméretű kéregdarabok leválaszthatóak lennének a törzsről. Ezek a korhadási folyamatok tovább gyengítik a fa még megmaradt stabilitását. A korhadt üreges törzs, és a háncsrészek jelentős sérülése, korhadása ellenére a fa újbóli lombosodása a szállító szövetrendszer még bizonyos fokú működését jelzi.

Élővilág

Gombák:

A törzsön és az ágakon nagygombák termőtestei nem láthatóak. A lehullott ágakon *lepkegomba* (*Trametes versicolor*) és *pecsétviasz gomba* (*Ganoderma lucidum*) nő.

Ágák zuzmók:

A törzsön helyenként algabevonat látható. A kéreg repedéseiben *Lecanora conizaeoides*, *Physcia* sp. zuzmófajok élnek.

Mohák:

A törzs és az ágak mohásodása alárendelt.

Gerinctelen fajok:

A törzsön és a lehullott ágakon tömeges a *faodvasító lóhangya* (*Camponotus vagus*).

Gerinces fajok:

A lombkoronában gerinces fajok jelenlétét nem észleltük

2.3. Gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzők

2.3.1. Erdőgazdálkodás:

2.3.2. Vadgazdálkodás:

A területre vonatkozó **05-654810-1-3-0 sz.** vadgazdálkodási üzemterv nem tartalmaz olyan előírásokat, amely a védett famatuzsálem életfeltételeit kedvezőtlenül befolyásolná. Az üzemterv külön nem említi a területen lévő védett kocsányos tölgyet, és az üzemtervben kiemelt előírások sem vonatkoznak a védett fára, de a vadgazdálkodási és vadászati berendezések elhelyezésére és a vadászterületre vonatkozó természetvédelmi szempontok elvileg kizárják a védett fa életfeltételeinek kedvezőtlen korlátozását.

2.3.3. Idegenforgalom, turizmus

A védett természeti emlék kezelése és bemutatása Ragály község Polgármesteri Hivatal feladata. A védett fát és környezetét korlátozás nélkül, szabadon lehet látogatni, de figyelembe kell venni, hogy az idő kiégett fa balesetveszélyes lehet.

2.3.4. Települési viszonyok

A védett fa külterületen található.

2.3.5. Oktatás, bemutatás

Szerepel a Nyugat-Magyarországi Egyetem „Magyarországi faóriások és famatuzsálemek” adatbázisában (1994):

<i>Faj</i>	<i>kor</i>	<i>kerület</i>	<i>magasság</i>	<i>megjegyzés</i>
<i>Quercus robur</i>	300	607cm	21m	egészségi állapota: korona ép, sok fagyönggyel, két oldalág letörve, törzsen égésnyomok. Az adatbázis szerint a fa törzse betonnal ki lett öntve. Ennek nyomai nem észleltük.

A Dendrománia adatbázis 2003-as felmérése szerint: ²

<i>Quercus robur</i>	610cm
----------------------	-------

Tardy J. szerk. (1996): Magyarországi települések védett természeti értékei c. könyv a fa életkorát 50%-osnak jelöli.

A világhálón a lábjegyzetben megjelölt helyen Éberhardt B., Szendrődi T. a „Mi fáink” c. könyv kéziratában³ az a „Meddig élnek a fák?” fejezetben a zilizi tölgyel kapcsolatban az alábbi megállapítások olvashatóak. A következőkben az eredeti szöveget a közölt képmelléklettel együtt idézem:

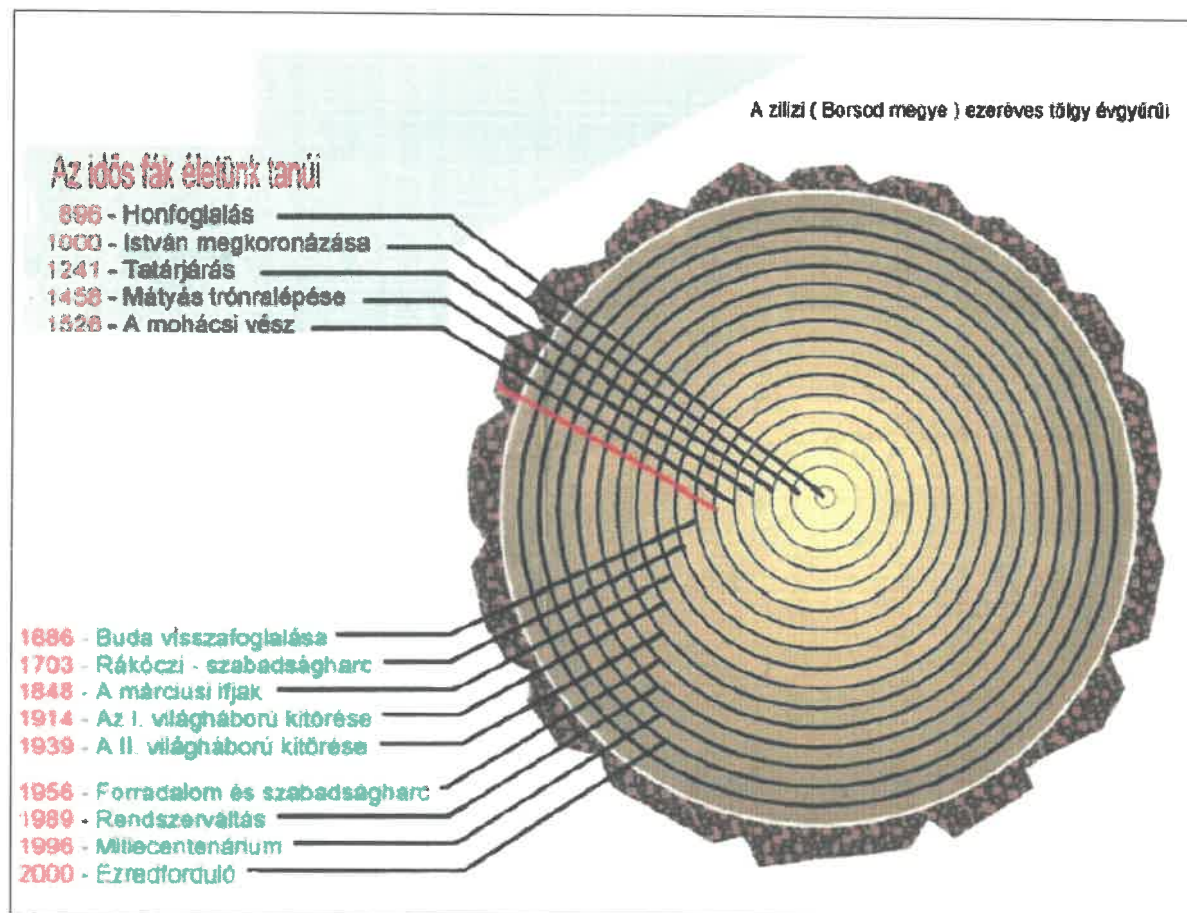
„Az viszont elgondolkodtató, hogy a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Ziliz „ezeréves tölgy”-ét 500 évesre becsülik, pedig Radó Dezső⁴ nemrégiben ennek a fának a képzelt törzs-keresztmetszetén, jobban mondva évgyűrűin szemléltette a fa és a történelem együttélését, az ország sorsát meghatározó

² <http://www.dendromania.hu/index.php?old=falistak&megye=Borsod-Aba%FAj-Zempl%E9n>

³ Éberhardt B., Szendrődi T. A mi fáink (kézirat) <http://eberhardt.rpotor.com/19MeddigElnekAFak.pdf>

⁴ Dr. Radó Dezső (1923-2001) kertészmérnök-közigazgató, c. egyetemi docens

fontosabb események időpontjait hozzárendelve a megfelelő évgyűrűkhöz. „Az idős fák életünk tanúi.” Ezt a címet viseli az a kis rajz, melyet a fák értékének jobb szemléltetése céljából gyakran bemutatott szerte az országban. A legbelső évgyűrű a *honfoglalás*, a legfrissebb, külső pedig a 2000-es *ezredforduló* tanúja, de a demonstráció szerint ez a tölgyfa megélte államiségünk minden fontos eseményét. Mivel Dezső bácsi még évekkel halála előtt megajándékozott egy ilyen rajzocskával, amelyet magam is többször forgattam különféle szakmai viták során, természetesen nehéz elfogadnom, hogy a zilizi „ezeréves” csak ötszáz esztendő lenne.”

2.3.6. Kutatás

Kutatásnak nem tárgya.

2.3.7. Egyéb használat: -

2.3.8. Kultúrtörténeti értékek:

„A régi mendemondák szerint II. Rákóczi Ferenc ehhez a fához kötötte a lovát, amikor átutazóban volt ezen a tájon...”⁵

2.3.9. Táji értékek

⁵ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Ziliz#Jegyzetek>

A zilizi tölgy egyike Borsod-Abaúj-Zemplén megye még élő famatuzsáleinek. Sajnos a fa jelenlegi állapotában már nem mutatja meg korábbi impozáns méreteit. A fa szűkebb környezetében hasonló méretű kocsányos tölgy famatuzsálem nem található. Távolabb Emőd, Ragály, Komjáti Önkormányzatok területén találhatóak hasonló korú védett kocsányos tölgyek.

2.4. Adatbázisok

2.4.1. Számítógépes adatbázisok

Nincs.

2.4.2. A védett érték környezetére vonatkozó térképanyag (Zöld Akció Egyesület és az Ökológiai Intezet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány térképtára)

GK	M34-126-cc
Erdőgazdasági üzemi térkép	ÉK 15-18
EOV	97-243

3. CÉLKITŰZÉSEK MEGHATÁROZÁSA

3.1. A terület értékelése

3.1.1. A természetvédelmi jelentőség értékelése

Kritérium	Minősítő jellemző	Jelentőség
Méret	Törzskörmérete 613 cm, magassága kb. 12 méter. Koronájából már csak két főelágazásból kiinduló ágrendszer maradt meg.	Tekintélyes méretű fa-matuzsálem, mely a klimazonális dombvidéki tölgyes zóna hagyásfája. Környezetében egyedi és megismételhetetlen értéket képvisel.
Diverzitás	Az adott környezeti és élőhelyi viszonyokra jellemző.	A fa élőhelyét övező mezőgazdasági területen a korábbi erdőterületek állományából megmaradt faegyed.
Természetesség	A tágabb környezet természetes eleme.	Hagyásfaként, magfaként több mint háromszáz éve él a területen.
Ritkaság	Országos viszonylatban nem ritka, helyileg viszont igen.	Dendrológiai értéket jelentő idős fa.
Sérülékenységi	Sérülékenysége a természetes öregedésből és a kitettségéből fakad. Magányosan áll a mezőgazdasági környezetben, így tulajdonképpen villámhárítóként funkcionál.	A kocsányos tölgy erőteljes gyökérzete révén jól állja a viharokat. Ennek következtében a törzs még szilárdan áll, de a villámcsapások és az azt követő tűz jelentősen károsította a fa szállító szövetrendszerét. A természetes öregedésből fakadóan a fa törzse már a villámcsapás előtt is korhadt lehetett így a törzs üregesen kiégett. Állékonyága mindezek következtében jelentősen meggyengült.
Jellemzőség	Élőhelye közelében nincs több hasonló korú	Egyedi értéket képvisel korát, és

	faegyed.	megjelenését tekintve.
Elhelyezkedés	A fa élőhelye nem része a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak.	
Potenciális természetvédelmi érték	A potenciális növénytakasulás eleme.	A korábbi erdőterület egyetlen matuzsálemi korú hagyásfája.

3.1.2. A legfontosabb természeti értékek meghatározása

Természeti érték	Nemzetközi	Országos	Helyi
	jelentőség		
Növényfajok	-	-	A területen a védett természeti emléken kívül más védett növényfaj értéke nem található. A BAZ – megye egyik természetes kocsányos tölgy hagyásfája, melynek dendrológiai értéke jelentős.

3.2. Ideális természetvédelmi célkitűzések

A dendrológiai szempontból jelentős természeti emlék megőrzése, állapotának stabilizálása.
A vegetációtörténeti és botanikai értéket képviselő idős fa megőrzése.
Természetvédelmi célú bemutatás elősegítése.

3.3. Korlátozó és veszélyeztető tényezők

3.3.1. A korlátozó és veszélyeztető tényezők összefoglaló táblázata

	Belső tényezők	Külső tényezők
Természeti folyamatok	A fa öregedése, öregedésből fakadó korhadása, száradó ágak „termelése”.	Az időjárási tényezők változása. Szántóterülettel körülvett élőhelyen területen potenciálisan érvényesülő erős széláramok, és zivatarokhoz kapcsolódó villámtevékenység okozta gally- és ággtörések, villámcsapás okozta tüzek.
Emberi hatások	A törzs szilárdsága állékonysága a sérülések következtében jelentősen csökkent. A fa további sérülésének potenciális forrásai, a letört ágak helyén elinduló korhadási folyamatok. Odvak és száradt ághelyek kezelésének elmaradása.	Védettséget jelző tábla hiánya. Balesetveszélyre figyelmeztető tábla hiánya.

3.3.2. A természetvédelmi kezelés korlátai

A természetvédelmi kezelő rendelkezik a megfelelő jogszabályi háttérrel.
A kezeléshez a költségvetésből el kell különíteni anyagi forrásokat, melyek fedezetet jelentenek az elvégzendő munkák finanszírozására.

3.3.3. A korlátozó tényezők hatása az ideális célkitűzésekre

A természetes folyamatok közül a fa természetes öregedése, jelenlegi sérült állapota, élőhelyének kitettsége, mely hosszú távon befolyásolja az ideális célkitűzések megvalósítását, a többi természetes folyamatnak nincs jelentős módosító hatása.

Az emberi hatások jelenleg nem befolyásolják a fa életlehetőségeit, így az ideális célkitűzést nem befolyásolják.

4. GYAKORLATI CÉLKITŰZÉSEK, STRATÉGIÁK ÉS FELADATOK MEGHATÁROZÁSA

4.1. Gyakorlati célkitűzések

- a) A zilizi idős kocsányos tölgy védelme, ezzel összefüggésben állapotának stabilizálása, hosszú távú megőrzése
- b) A természeti érték bemutatásának biztosítása.

4.2. Természetvédelmi stratégiák

4.2.1. Faj védelme

Kismértékű beavatkozással megoldható.

4.2.2. Látogatás

A védett természeti érték szabadon látogatható.

4.2.3. Oktatás és bemutatás

A védett természeti érték megismertetése, oktatási és bemutatási hasznosítása kívánatos.

4.2.4. Terület- és földhasználat

A védett természeti érték élőhelye mezőgazdasági terület, nagytáblás szántó. A területen a korábbi koronaméretnek és a fa jelen méreteinek megfelelő nagyságban meghagyott védőzóna jelenleg is biztosítja a fa életlehetőségeit.

4.3. Kezelési feladatok

4.3.1. Kezelés

4.3.1.1. A faj védelmét szolgáló kezelési előírások

A védett természeti érték termőterülete, a rendeletben is meghatározott 1000 m² védőövezetnek tekintendő. A védőövezetre vonatkozóan figyelmeztetést is ki kell helyezni, elsősorban a balesetveszély elkerülése miatt. Ugyanis a fa megmaradt két ága a törzs sérülései miatt lehorgolhatnak és veszélyeztetik a védőövezeten belül mozgó turistákat, látogatókat, a fa illetve a védőzóna kezelését végzőket. A fa korának előrehaladtával a száraz ágak újból és újból meg fognak

jelenni, mivel ez a fa természetes életfolyamatának velejárója is. Nem tartjuk szükségesnek a fa letört száraz ágainak eltávolítását, mivel a talajszintre került száradék az élőhely része, amely bomlása során számos fajnak biztosít életlehetőséget.

Tilos a fát kivágni, élő ágait, gallyait eltávolítani, azt bármi módon károsítani.

Tilos a fa közelében olyan létesítményt elhelyezni, vagy olyan tevékenységet folytatni, ami a fa életlehetőségeit korlátozza, természetes életlehetőségeit kedvezőtlenül befolyásolja, vagy a fa sérülését okozhatja.

Tilos a talajfelszín letermelése, illetve földfeltöltés.

A védett fa jelentős mértékű megváltoztatásának engedélyezéséhez, a védett fa élettevékenységét zavaró, vagy gátló munkafolyamatok, vagy egyéb más fával kapcsolatos tevékenység megkezdéséhez a képviselő-testület, és az illetékes jegyző, hozzájárulása szükséges. A fa élettevékenységét érintő beavatkozáshoz szükség esetén szakértő véleményét kell kérni.

A védett fa kivágásához hozzájárulás csak annak biológiai pusztulása esetén adható ki, valamint akkor, ha annak állapota a környezetre károsodással járó veszélyt jelent.

Szükséges a fa növény-egészségügyi ellenőrzése és a törzs stabilitását potenciálisan veszélyeztető korhadások kezelése.

Szükséges a fenntartó jellegű beavatkozások folyamatos biztosítása. (Esetlegesen bekövetkező, a fa vitalitását súlyosan veszélyeztető rovar vagy gombafertőzések elleni védekezés, és a megfelelő élettér és a lombkoronának megfelelő földterület – biztosítása).

A védett fán és környezetében növényvédő szereket és más vegyi anyagokat csak a Természetvédelmi Hatóság hozzájárulásával szabad alkalmazni.

A fát érintő beavatkozásokat vegetációs időszakon kívül, a fa nyugalmi állapotában kell végezni.

4.3.1.2. Közlekedést érintő kezelési előírások

Mezőgazdasági és erdészeti járművek mozgásakor fokozottan ügyelni kell a fa épségére, és a fa lombkoronája alatt az ágtörés veszélyére! Gépjárművel parkírozni a fa környezetében tilos.

4.3.1.3. Építési tevékenységeket érintő kezelési előírások

A fa környezetében az építési tilalom fenntartandó.

4.3.1.4. Oktatást, bemutatást érintő kezelési előírások

A védett természeti érték bemutatása egy helyben kihelyezett tájékoztató táblán (a védettséget jelölő táblán kívül).

4.3.2. Adminisztráció

a) Védetté nyilvánítás, védelem feloldása

A zilizi idős kocsányos tölgy védelmét Ziliz Önkormányzat képviselőtestületének XIV/2009 (12.17.) Rendelete erősítette meg.

A jegyző korlátozhatja, felfüggesztheti, vagy megtilthatja a védett természeti értéket károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységeket. A határozat - a védett természeti érték közvetlen vagy súlyos sérülése, illetve veszélyeztetése esetén - a jogorvoslatra tekintet nélkül azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.

A Természetvédelmi Törvény értelmében (1996. évi LIII.) fel kell oldani a természeti érték védettségét, ha annak fenntartását természetvédelmi szempontok a továbbiakban nem indokolják. A helyi védett természeti érték védettségének a feloldásához az illetékes természetvédelmi hatóság véleményét be kell szerezni. A természetvédelmi hatóság- állásfoglalása alapján - a nyilatkozatát 60 napon belül adja meg.

A helyi védetté nyilvánítás esetén a települési önkormányzat jegyzője a védetté nyilvánító, illetve a védettség feloldásáról rendelkező önkormányzati rendeletet - nyilvántartási célból - hivatalból meg kell hogy küldje az illetékes természetvédelmi hatóságnak.

5. MUNKATERV

5.1. Középtávú munkaterv

A kezelési terv érvényességi idejére (2010-2014) vonatkozó időszak alatt a következő eredményeket kell elérni:

- A védett természeti érték egészségi állapotának stabilizálása
- A védett természeti érték szélesebb körben való megismertetése

5.2. Éves munkaterv

2010:

Az Északerdő Zrt. értesítése, a kezelői kötelezettségek változásáról.

A fa körüli biztonsági védőövezet jelzése, a balesetveszélyre felhívó tábla kihelyezése.

Szakvélemény és árajánlat kérése a törzs stabilitását veszélyeztető korhadások és a fászek kezelésére.

A törzs stabilitását veszélyeztető korhadt üregek és fászek kezelése.

A védettséget jelző tábla kihelyezése.

2011:

Bemutató-tábla elkészítése, kihelyezése.

A fa védőövezetében esetlegesen megjelenő inváziós fafajok sarjhajtásainak eltávolítása.

2012:

A fa növény-egészségügyi ellenőrzése. Az esetlegesen megjelenő inváziós fafajok sarjhajtásainak eltávolítása.

2013:

Az esetlegesen megjelenő inváziós fafajok sarj hajtásainak eltávolítása.

2014:

A fa növény-egészségügyi ellenőrzése.

Az esetlegesen megjelenő inváziós fafajok sarjhajtásainak eltávolítása.

A kezelési eredmények összegzése.

A kezelési terv felülvizsgálata, és a következő öt éves ciklusra való elkészítése.

6. A TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV VÉGREHAJTÁSÁNAK ELLENŐRZÉSE ÉS A TERV FELÜLVIZSGÁLATA

A természetvédelmi kezelési tervben foglaltakat Ziliz Önkormányzat jegyzője ellenőrzi.

A kezelési terv felülvizsgálatának tervezett időpontja 2014.

Az új kezelési terv életbe lépésének időpontja 2015.

II A TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

A 4. pontban foglaltak szerint

Felhasznált irodalmak:

Jean D.G. (1993): Fák és cserjék – Officina Nova, Budapest, pp.54-56.

Marosi S. szerk. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest

Tardy J. szerk. (1996): Magyarországi települések védett természeti értékei. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p.168.

Felhasznált webhelyek:

<http://eberhardt.rpotor.com/19MeddigElnekAFak.pdf>

<http://mek.niif.hu/00500/00544/html/zarva/kocsanyt.htm>

<http://nevezetesfak.uw.hu/ziliz.htm>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Ziliz#Jegyzetek>